

Doorzoeking van een notariskantoor

Weet wat je moet doen en laten

Doorzoekingen van notariskantoren komen steeds vaker voor. Lang niet iedere notaris weet hoe te handelen als politie en Justitie aankloppen. Daarom een 'rondje langs de velden' voor meer duidelijkheid over ieders rol.

TEKST Jolanda aan de Stegge | FOTO'S Truus van Gog

Regelmatig bellen notarissen die worden geconfronteerd met een doorzoeking of een vordering tot uitlevering van stukken naar de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB). Lang niet iedereen blijkt te weten wat hij moet doen wanneer politie en Justitie bij hem op de stoep staan. 'Heb ik het wel goed gedaan?', luidt achteraf vaak de vraag. 'Mocht ik die dossiers wel meegeven?' en 'Weet u welke strafrechtadvocaat ik kan raadplegen?' Recent organiseerde de beroepsorganisatie daarom een cursus over dit onderwerp. Enide Perez en Caroline de Sitter verzorgden de

inhoud ervan, want als strafrechtadvocaten bij Sjöcrona Van Stigt Advocaten in Den Haag staan zij geregeld notarissen (en andere geheimhouders) bij die hiermee te maken kregen.

DE STRAFRECHTADVOCATEN

Zorg ervoor dat je als kantoor de kennis over doorzoekingen en vorderingen op orde hebt, want het komt regelmatig voor dat de notaris zijn geheimhoudingsplicht tijdens zo'n doorzoeking onbewust schendt, is hun belangrijkste boodschap. Perez: 'Wanneer je wordt overrompeld door een doorzoeking en jou wordt gemeld dat jij misschien zelf ook

verdachte bent – of "voor de zekerheid" zo bent aangemerkt –, is het goed voorstelbaar dat je direct je onschuld wilt aantonen en daarom van alles meegeeft. Maar dat mag niet en daarbij worden fouten gemaakt.'

Steeds vaker lezen de advocaten – ook in Kamerstukken – dat het verschoningsrecht, zoals dat ook voor de notaris geldt, een doorn in het oog is van Justitie. Het verhindert het Openbaar Ministerie (OM) om tijdens opsporingsonderzoeken de hand te leggen op bepaalde informatie. Voor het OM staat het belang van opsporing voorop. Volgens Perez en De Sitter bestaat hierdoor het gevaar dat tijdens opsporingsonderzoeken misbruik wordt gemaakt van het verschoningsrecht. 'Door bijvoorbeeld onverwacht op de stoep te staan en de overvaltactiek in te zetten.'

‘Een goed ontwikkeld strafrechtelijk onderzoek is ook in het belang van het notariaat’

Hij voert voor jou het woord en gaat de ruzie aan, terwijl jij kunt zeggen: “Wat mij betreft, kan alles worden ingezien, maar omdat ik mij heb te houden aan mijn geheimhoudingsplicht, raadpleeg ik toch even mijn advocaat.”

VERDACHTE

Volgens de advocaten krijgen notarissen tijdens een doorzoeking steeds vaker zekerheidshalve de verdachtenstatus. Dan gelden er andere rechten en plichten. Over de eigen positie bestaat op het *moment suprême* vaak onduidelijkheid. Zo denken veel opsporingsambtenaren en notarissen: als de notaris zelf verdachte is, geldt er geen beroepsgeheim meer. Perez: ‘Maar dat is niet waar. De Hoge Raad heeft bepaald dat slechts bij zeer uitzonderlijke omstandigheden het belang van waarheidsvinding kan prevaleren boven het belang van het verschoningsrecht. Het enkele feit dat de notaris verdachte is, geldt niet als zo’n uitzonderlijke omstandigheid.’

Belangrijke tip: laat iemand constant meelopen met de opsporingsambtenaren om aantekeningen te maken van wat zij zoeken. Zo zie je meteen: dit valt onder de geheimhoudingsplicht. Maak daar dan ook bezwaar tegen en zie erop toe dat dit bezwaar door de rechter-commissaris wordt genoteerd.

DE OFFICIER VAN JUSTITIE

Machteld Kok werkte 23 jaar in het notariaat, waarvan de laatste 3 jaar als notaris. Tegenwoordig is ze als officier van justitie betrokken bij opsporingsonderzoeken. Ze voelt de behoefte haar vroegere beroepsgroep te vertellen dat een doorzoeking niet zo eng is als het lijkt. ‘Het gaat om een verdachte in een opsporingsonderzoek. Dat daar soms een notariskantoor bij betrokken zal worden omdat wij anders de voor ons noodzakelijke informatie niet kunnen verkrijgen, zegt niets over dat kantoor.’ Haar boodschap is dat het notariaat anders tegen een doorzoeking zou moeten aankijken. ‘Het economisch verkeer wordt gefaciliteerd door het notariaat. Al werken de meeste notarissen met de grootste zorg

en betrokkenheid en nemen zij hun bevoegdheden serieus, toch heeft het OM het soms nodig de “kaasstolp” van het verschoningsrecht te lichten. Soms wordt de notaris misbruikt door zijn cliënten, terwijl hij dat zelf niet kan zien. Bij frauduleuze transacties zijn vaak meerdere notarissen (en advocaten) ingeschakeld zonder dat zij dat van elkaar weten. Ieder ziet slechts een stukje van de puzzel en dat ene stukje hoeft geen ongebruikelijke transactie te zijn die het vermelden waard is.’ Kok vindt dat het notariaat zich moet realiseren dat het vaak grote internationale opsporingsonderzoeken betreffen waar de hele maatschappij belang bij heeft als die goed worden uitgevoerd. ‘Het is in ieders voordeel dat de daders worden opgepakt. Bovendien heeft het notariaat baat bij een integer beeld. Een goed ontwikkeld strafrechtelijk onderzoek is ook in het belang van het notariaat.’

RINGVOORZITTER

Volgens Kok is de ideale doorzoeking die waar de notaris, de ringvoorzitter en de rechter-commissaris samen overleggen en in samenspraak beslissingen nemen. ‘Daarbij zou de ringvoorzitter zich niet moeten opstellen als advocaat van die notaris, maar een standpunt moeten innemen vanuit het onderzoeksbelang en borging van de geheimhouding.’ Zij herinnert zich dat er jaren geleden vanuit de KNB wel een handleiding bestond voor de ringvoorzitter, hoe te handelen bij een doorzoeking, maar niet voor de notaris. Kok: ‘De ringvoorzitter behoort het ambtsgeheim te beschermen, niet de notaris. Zorg ervoor dat je als notaris niet afhankelijk bent van jouw ringvoorzitter. Als je zorgt dat je op dit vlak een kundig notaris bent, is dat een gezondere onderhandelingspositie.’

DE FINANCIËEL RECHERCHEUR

Als financieel rechercheur onderzoekt Gerard Hofstede al decennia de financiële kanten van misdrijven. Hij jaagt de financiële sporen na die verdachten achterlaten, fysiek en digitaal. Zodoende was hij betrokken bij een doorzoeking van een notariskantoor. Bij een ‘normale’

RICHTLIJN

Het verschoningsrecht van de notaris is niet alleen belangrijk omdat hij zo zijn cliënt kan beschermen, het dient ook het algemeen belang. De maatschappij is erbij gediend dat iedereen aan een wettelijk erkende geheimhouder – zoals de notaris – in vertrouwen bepaalde stukken kan overleggen of informatie kan geven. Die geheimhouding gaat ver. Zelfs als een cliënt zegt: ‘Joh, geef die stukken van mij toch mee’, mag de bewuste notaris dat niet doen. De Sitter: ‘Wees voorbereid. Denk niet: een doorzoeking gaat mij niet overkomen. Zorg ervoor dat er een richtlijn klaarligt voor als het gebeurt, zodat jij en jouw medewerkers houvast hebben. Bel ook meteen een strafrechtadvocaat met kennis van zaken, want het is prettig als er op dat moment iemand is die alleen let op jouw belang.’

Enide Perez (l) en
Caroline de Sitter (r)

doorzoeking gaat het zoals in de film, vertelt hij. In alle vroegte worden mensen van hun bed gelicht en zitten onthutst op de bank, terwijl hun huis van onder tot boven wordt doorzocht. Een doorzoeking van een notaris-kantoor gaat anders: vooraf moeten de onderzoekers bij de rechter-commissaris aangeven welke dossiers zij willen inzien.

Uit hoofde van zijn geheimhoudingsplicht mag de notaris sommige dingen niet zeggen en om dezelfde reden mogen de opsporings-beambten sommige vragen niet stellen. Soms hoort hij een notaris iets zeggen tijdens een doorzoeking, waarvan hij weet: daar zou ik wat mee kunnen. Maar niet alles wat hij hoort en ziet tijdens een doorzoeking bij een geheimhouder, mag hij gebruiken. Hofstede vindt het soms een lastig evenwicht. 'Liever kom ik bij u binnenvallen, dan hoef ik tenminste geen rekening te houden met de geheimhoudersproblematiek. Bij de notaris is het voor mij balanceren. Wat mag ik wel en niet? Wat heb ik wel gehoord, wat niet?'

DE RINGVOORZITTER

Arnold Verhoeks heeft uitsluitend als ringvoorzitter (van de ring Noord-Holland) met doorzoekingen te maken gehad. Het is zijn taak de notaris dan bij te staan. 'Of de notaris nou wel of niet wordt verdacht, in beide gevallen speel ik dezelfde rol. De notaris is de eindverantwoordelijke bij een doorzoeking. Ik moet hem tegen zichzelf beschermen. Zijn agenda staat vol, hij heeft andere dingen te doen en wil het liefst dat al die mensen zo snel mogelijk weer weg zijn, want zo'n doorzoeking is tamelijk belastend voor medewerkers en cliënten. Dus probeert hij dat zo snel mogelijk even "op te lossen". Dan moet ik als ringvoorzitter optreden, want de notaris moet niet onverkort zijn medewerking verlenen.'

ONKUNDE

Justitie en politiefunctarissen weten dat de notaris niet zomaar dossiers en stukken mag prijsgeven. Daarom is hun eerste vraag: 'Wilt u meewerken?' Als de notaris antwoordt: 'Ja, geen probleem, wat hebt u nodig?', kunnen

zij doen wat zij willen. Verhoeks: 'Het gebeurt regelmatig dat de notaris door onkunde meteen al de verkeerde beslissingen neemt.' Het belang van opsporingsambtenaren is opsporen, de notaris heeft een tegengesteld belang. En dus zegt Verhoeks tijdens een doorzoeking:

DE DOORZOEKING

Wat? Bij een doorzoeking valt Justitie onverwacht een notaris-kantoor binnen omdat er een verdenking is tegen een cliënt of tegen de notaris zelf.

WIE?

- de rechter-commissaris: belast met de leiding van de doorzoeking;
- de ringvoorzitter: adviseert de notaris over het ambtsgeheim en overlegt met de rechter-commissaris;
- officier van justitie: geeft leiding aan het strafrechtelijk onderzoek;
- politie of FIOD: voert de doorzoeking uit;
- advocaat: staat de notaris bij.

WAAROM?

Sinds maart 2013 kan de officier van justitie in het kader van een strafrechtelijk onderzoek de dergengeldrekening raadplegen. In de jacht op de daders van (internationale) financieel-economische criminaliteitsdelicten, fraude met vastgoedtransacties en witwaspraktijken maakt Justitie gebruik van die mogelijkheden en klopt daarom vaker bij de notaris (en advocaat) aan.

HOE?

Volgens jurisprudentie mag een doorzoeking zo min mogelijk overlast veroorzaken. Meestal is niet de notaris de verdachte maar een van zijn cliënten en kan het gaan om een dossier van jaren geleden. In het gunstigste

'Laat dat maar staan. Nee, dat gaat niet mee en als u dat toch meeneemt, dan alleen verzegeld.' Zo beschermt hij de notaris tegen zichzelf en bewaakt hij diens ambtsgeheim. Want cliënten kunnen de notaris aanklagen omdat hij zijn geheimhoudingsplicht heeft verzaakt. De notaris mag zelf beslissen of de informatie – die hij zelf eerst heeft opgezocht en ingezien – wel of niet onder zijn geheimhoudingsplicht valt.

ADEQUATE HULP

Het aantal doorzoekingen neemt toe, zegt Verhoeks. 'Mijn verwachting is dat dit opsporingstraject de komende jaren vaker wordt ingezet.' Zijn advies: roep zo snel mogelijk adequate hulp in als het je overkomt en doe niets tot je die hebt gekregen. Vraag informatie op bij de KNB, want daar is genoeg kennis hierover. ■

geval is de notaris op de hoogte van zijn rechten en plichten en neemt hij zelf de regie. Van elk dossier en document dat Justitie wil inzien, moet de notaris beoordelen of hij met het vrijwillig afgeven daarvan zijn beroepsgeheim schendt. De ringvoorzitter kan daarover meedenken, maar de notaris blijft zelf verantwoordelijk. Bij meningsverschillen heeft de rechter-commissaris het laatste woord. In geval van twijfel wordt het dossier niet of – met bezwaarmaking – verzegeld meegegeven. De notaris (of zijn advocaat) dient vervolgens een bezwaarschrift bij de rechtbank in tegen inbeslagname. Wanneer de rechtbank oordeelt dat het belang van de waarheidsvinding uitgaat boven de geheimhoudingsplicht, kan de notaris in cassatie gaan bij de Hoge Raad. Pas als ook die oordeelt dat het belang van de waarheidsvinding prevaleert boven de geheimhoudingsplicht, kan het dossier worden ingezien. Gemiddeld gaat daar anderhalf jaar overheen. Het is de bedoeling dat deze termijn verkort gaat worden.

VERDACHTE NOTARIS

In het geval van aanhouding regelt de ringvoorzitter vervanging. Ook als de notaris zelf verdachte is, geldt zijn geheimhoudingsplicht en moet hij beoordelen of stukken die Justitie wil inzien onder zijn geheimhoudingsplicht vallen.